16. 9. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Evropská charta místní samosprávy

Dne 15. října 1985, byla ve Štrasburku přijata Evropská charta místní samosprávy, která vstoupila 1. září 1999 v platnost pro Českou republiku.

V západní Evropě bylo sjednocování místní samosprávy na určitých základních principech vyjádřeno především přijetím Charty, která obsahuje pravidla, na nichž má býti postavena místní samospráva

Dne 15. října 1985, byla ve Štrasburku přijata Evropská charta místní samosprávy, která vstoupila 1. září 1999 v platnost pro Českou republiku.

V západní Evropě bylo sjednocování místní samosprávy na určitých základních principech vyjádřeno především přijetím Charty, která obsahuje pravidla, na nichž má býti postavena místní samospráva. Jedná se o rámcovou mezinárodní smlouvu, ke které, za podmínek v ní stanovených, mohou přistupovat jednotlivé státy Rady Evropy.

Charta zdůrazňuje dvě základní výchozí teze: místní společenství jsou jedním z hlavních základů demokratického systému a právo občanů podílet se na řízení veřejných záležitostí je jedním z demokratických principů, jež jsou uznávány všemi členskými státy Rady Evropy. Členské státy pak vycházejí z toho, že právě na místní úrovni může být toto právo nejsnáze vykonáváno a místní orgány, vybavené reálnou působností a odpovědností, mohou zajistit správu efektivní a blízkou občanům. Ochrana a posilování místní samosprávy v různých evropských zemích jako důležitý příspěvek k formování Evropy, založené na principech demokracie a decentralizace moci (Veřejná správa a právo, Pocta D. Hendrychovi k 70. narozeninám, uspořádal Mikule a kolektiv, Vladimír Vopálka, O územní samosprávě, C.H.Beck, 1997, Praha, str. 78).

Cílem je dosáhnout stavu, kdy se lidé budou podílet, v co největším rozsahu, na chodu věcí veřejných. Tohoto stavu lze dosáhnout tak, že právě na místní úrovni můžou odpovědná společenství občanů vést správu s přihlédnutím k nutnosti decentralizace státní moci. Charta odráží nutnost existence místní samosprávy (místního společenství) vybaveného demokraticky vytvořenými rozhodovacími sbory s vysokou mírou autonomie a zdroji potřebnými k realizaci své odpovědnosti.

Česká republika není vázána všemi ustanoveními Charty. Učiněné výhrady souvisí s odlišnou právní úpravou a v některých případech s neexistencí vnitrostátní právní úpravy, která by reflektovala veškerá ustanovení Charty.

První výhrada se vztahuje k rozsahu místní samosprávy, kdy je v Chartě zakotvena možnost, aby se místní společenství dovolila orgánu, který na ně přenesl pravomoci, pokud to lze, upravit si výkon přenesených pravomocí dle svého uvážení s přihlédnutím k místním podmínkám. Naše výhrada souvisí se zákonným zmocněním a s kogentní povahou norem veřejného práva, které nedávají místním společenství dispozici k úpravě výkonu pravomoci dle místní potřeby a podmínek. Pro místní správu u nás platí, že je zaveden jednotný systém výkonu přenesených pravomocí.

Česká republika učinila též výhradu k čl. 6 odst. 2 Charty, který upravuje služební podmínky zaměstnanců místní samosprávy. Při uskutečnění výhrady byl pravděpodobně český stát veden myšlenkou, že naše právní úprava nemůže zajistit takový rozsah poskytnutých práv zakotvených v Chartě. Zaměstnanci místní správy spadají do působnosti zákona o platu a odměně, kterému

podléhají všichni zaměstnanci rozpočtových organizací.

Poslední a nejvýznamnější výhrada se týká financování místní samosprávy. Výhrada souvisí zejména s odlišnou právní úpravou v oblasti finančního práva a s odlišnou koncepcí daňové soustavy a systému přerozdělování vybraných finančních prostředků. V našem právním řádu je systém přerozdělení finančních prostředků předem daný zákonem a místní samospráva nemá možnost ovlivňovat výši daňové sazby. Jiná situace je u tzv. místních poplatků, které vybírají přímo obce. Náš právní řád také nezná institut tzv. místních daní tak jak je uveden v čl. 9 odst. 3 Charty. Česká republika učinila též výhradu k té části Charty, která se týká ochrany finančně slabších místních společenství.

Česká republika se cítí být vázána 13 odstavci uvedenými v čl. 12 odst. 1 Charty. Články, se kterými vyslovila souhlas ČR, jsou více méně deklaratorní povahy a mají svůj odraz v platné právní úpravě ČR. Česká republika se přijetím Charty zařadila mezi demokratické státy Evropy, které se zavázaly vytvořit podmínky pro fungování územní samosprávy a pro její rozvoj.

Na jednotlivá ustanovení Charty byly a jsou různé názory. Některým byla vytýkána přílišná obecnost, jiným obtížnost jejich uskutečnění s ohledem na tradice té či oné země. Charta asi totiž nejvíce vyhovovala středoevropskému typu místní samosprávy, o čemž svědčí i fakt, že podepsání i ratifikace Charty nečinila větších obtíží v SRN, Rakousku, ale i např. v Polsku. Francouzský i anglický typ historicky obsahovaly některé prvky, které připojení ztěžovaly. Přesto Francie Chartu podepsala. Velká Británie ji podepsala až v červnu 1997, což signalizuje vůli po návratu k decentralizačním procesům. Každopádně je zřejmé, že i v těch státech, které mohou mít potíže s koncepcí místní samosprávy podle Charty ve vztahu k jejich tradičnímu uspořádání, vykazuje organizace správy celou řadu shodných rysů s požadavky Charty, a další vývoj, jak bývá často konstatováno, směřuje spíše k cílenému přibližování se k jejím ustanovením než naopak (Veřejná správa a právo, Pocta D. Hendrychovi k 70. narozeninám, uspořádal Mikule a kolektiv, Vladimír Vopálka, O územní samosprávě, C.H.Beck, 1997, Praha, str. 82).

Tendence k posilování a rozvíjení regionální samosprávy je typická nejen pro členské státy Rady Evropy, ale také pro Evropskou unii. Smlouva o Evropské unii je začátkem nového procesu utváření státní struktury Evropského společenství. Článek 198 smlouvy o Evropské unii ukládá regionálnímu výboru, jako poradenskému orgánu, zajistit, aby v legislativním procesu byly respektovány zájmy regionálních a místních úřadů. Regionalizace Evropy je vnímána jako reakce na nebezpečí vzniku centralizovaného systému podporovaného i stále se rozšiřující jurisdikcí orgánů Evropského společenství (Pavlíček a kol.: Ústavní právo a státověda, Praha, Linde, 1998).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Přezkumné řízení ve světle rozsudku NSS č. j. 6 As 237/2023-31
- Algoritmizace veřejné správy a meze správního uvážení na příkladu přijímacího řízení na střední školy
- Vydat, či nevydat rozhodnutí podle informačního zákona?
- Jak se bránit proti územnímu plánu?
- Evropské dotace srozumitelně: Díl druhý – Žadatel nebo příjemce?

- Uzavírky místních i účelových komunikací a zřizování objížděk
- Reforma nařízení EU 261/2004: Co znamená pro letecké dopravce?
- Evropské dotace srozumitelně: Díl první – Unijní a národní rámec
- Když důkazy nestačí: Rizikové aspekty prokazování řádného užívání ochranných známek
- Nestačí „mít systém“ aneb povinnosti veřejnoprávních původců při přechodu na atestovaný eSSL
- Výroční zpráva ÚOOÚ za rok 2025: nové regulatorní priority v oblasti ochrany osobních údajů